

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع: علامت ها در دو بخش؛

بخش ۱: صداهای کوتاه (---)

بخش ۲: صداهای کشیده (ا _ ی _ و)

مربی: سعید نوروزی

آموزشگاه:

شهید فهمیده

سال تحصیلی ۱۴۰۲/۱۴۰۳

درس مربوطه: قرآن

* مختص متوسطه اول

۱. فُتْحَه (—)

علامت فُتْحَه (۱) (—) بالای حرف قرار می گیرد؛ به این ترتیب:

أ (ء) . ب . ت . ث . ج . ح . خ . د . ذ . ر . ز . س . ش . ص . ض . ط . ظ . ع . غ . ف . ق . ك . ل . م . ن . هـ . و . ی .

به حرفی که علامت فتحه بالای آن باشد، **مَفْتُوح** می گویند. هر حرف «مفتوح» یک بخش جداگانه از کلمه را تشکیل می دهد. اکنون به مثال های زیر توجه کنید و آن ها را بخوانید:

لَكَ - تَرَ - فَعَلَ - وَقَبَ .

نکته: صدای فتحه در زبان عربی با صدای فتحه در زبان فارسی تفاوت ندارد.

تمرین :

چهارده کلمه زیر را یک بار جداگانه (تفکیکی) و یک بار با هم (ترکیبی) بخوانید:

خَلَقَ - كَسَبَ - حَسَدَ - جَعَلَ - جَمَعَ - كَتَبَ - مَنَعَكَ - شَجَرْتَ - فَقَدَرَ - فَخْرَجَ - خَلَقَكَ
- وَوَجَدَكَ - وَيَذَرُكَ - فَعَدَلَكَ .

۲. كَسْرَه (—)

علامت كَسْرَه (۲) (—) زیر حرف قرار می گیرد به این ترتیب:

أ (ء) . ب . ت . ث . ج . ح . خ . د . ذ . ر . ز . س . ش . ص . ض . ط . ظ . ع . غ . ف . ق . ك . ل . م . ن . هـ . و . ی .

به حرفی که علامت کسره زیر آن باشد، مکسور می گویند. هر حرف مکسور یک بخش جداگانه از کلمه را تشکیل می دهد. اکنون به مثال های زیر توجه کنید و آن ها را بخوانید:

حَطَبٍ - فَلَاقٍ - مَلِكٍ .

نکته: صدای کسره در زبان عربی با صدای کسره در زبان فارسی کمی تفاوت دارد، صدای کسره در

زبان عربی به حرف «یاء» تمایل دارد و شبیه صدای «ای» است، اما دارای کشیدگی نیست.

تمرین:

چهارده کلمه زیر را یک بار جداگانه (تفکیکی) و یک بار با هم (ترکیبی) بخوانید:

هِيَ - لَمْ - بِمَ - وَلِيَ - أَقِمِ - أَبْتِ - كَمَثَلِ - بِيَدِكَ - قَبْلَكَ - فَصَعِقَ - لِيَدَّرَ - فَلَبِثَ -
أَفْحَسِبَ - أَفَأْمِنَ .

۳. ضَمَّةٌ ()

علامت ضمه بالای حرف قرار می گیرد؛ به این ترتیب:

أ (ء) . ب . ث . ث . ج . ح . خ . د . ذ . ر . ز . س . ش . ص . ض . ط . ظ . ع . غ . ف . ق . ك . ل . م . ن . هـ .
و . و . ی .

به حرفی که علامت ضمه بالای آن باشد، مضموم می گویند. هر حرف مضموم یک بخش جداگانه از کلمه را تشکیل می دهد. اکنون به مثال های زیر توجه کنید و آن ها را بخوانید:

هُوَ - صَمَدٌ - فَهْوٌ - خُلِقَ .

نکته: صدای ضمه در زبان عربی با صدای ضمه در زبان فارسی کمی تفاوت دارد. صدای ضمه در زبان

عربی به حرف «واو» تمایل دارد و شبیه صدای «او» است، اما دارای کشیدگی نیست.

• به سه علامت فتحه و کسره و ضمه، «حرکت های کوتاه» یا «صداهاى کوتاه» نیز

گفته می شود.

بخش دوم: صدا های کشیده

۱. الفِ مَدّی (—) (صدای کشیده فتحه)

گاهی پس از صدای کوتاه فتحه، حرف الف قرار می گیرد: (—) در این حالت، به هنگام خواندن، صدای فتحه دو برابر کشیده می شود. به همین دلیل، به این الف، (الفِ مَدّی) یا (صدای کشیده فتحه) می گویند: مانند ما.

روش تلفّظ یا آدا کردنِ «الفِ مَدّی» به این صورت است:

صدای کوتاه فتحه + مقداری کشش = صدای کشیده فتحه.

یا به بیانِ کوتاه تر:

فتحه + مقداری مدّ = الفِ مَدّی.

صدای الفِ مَدّی پس از هشت حرفِ (خ، ص، ض، ط، ظ، غ، ق، ر) و گاه پس از حرف (ل) به صورت درشت و غلیظ و شبیه صدای «آ» در زبان فارسی خوانده می شود. اما پس از بقیّه حروف و گاه نیز پس از حرف (ل) به صورت نازک و رقیق و شبیه صدای «فتحه»، ولی با دو برابر مدّ و کشش، تلفّظ و آدا می گردد.

در قرآن هایی که به شیوه فارسی علامت گذاری می شوند، فتحه پیش از الفِ مَدّی (—) به صورت ایستاده (—) نوشته می شود تا معلوم گردد که فتحه باید با صدای کشیده خوانده شود، به این ترتیب:

۱ (ء) . با . تا . ثا . جا . حا . خا . دا . ذا . را . زا . سا . شا . صا . ضا . طا . ظا . عا . غا . فا . قا . کا . لا . ما . نا .

ها . وا . یا .

اکنون به چند مثال از کلماتِ دارای الف مدّی بنگرید:

إِلَهٍ ، قَامٌ ، نَرِيكَ ، عَلِيٌّ ، صَلَوَةٌ.

در قرآن‌هایی که به شیوه عربی علامت گذاری می‌شوند، گاه الف مدّی با گذاشتن یک الف کوچک و کوتاه در کنار فتحه (_____) نشان داده می‌شود، به این ترتیب: مَلِكٍ به جای مَالِكٍ و صِرَاطٌ به جای صِرَاطٍ.

اکنون به مثال‌های زیر توجه کنید و آن‌ها را بخوانید:

فَرَّاشٍ - طَعَامٌ - قَارِعَةٌ.

نکته: الف مدّی همراه با حرفِ مفتوحِ پیش از خود، یک بخشِ جداگانه از کلمه را تشکیل

می‌دهد.

تمرین:

چهارده کلمه زیر را یک بار جداگانه (تفکیکی) و یک بار با هم (ترکیبی) بخوانید:

نَاسٍ . مَالٌ . إِذَا . ذَاتٌ . كَانَ . قَالَ . إِلَى . جِبَالٌ . سُكَّارِي . فَذَلِكَ . تَكَثُرٌ . مَقَابِرٌ . زَكْوَةٌ . شَانِئَكَ .

۲. يَاءٌ مَدَّةً (_____ ي) (صدای کشیده کسره)

گاهی پس از صدای کوتاه کسره، حرف یاء قرار می‌گیرد: (_____ ي). در این حالت، به هنگام خواندن، صدای کسره دو برابر کشیده می‌شود. به همین دلیل، به این یاء، (ياءِ مدّی) یا (صدای کشیده کسره) می‌گویند؛ مانند فی.

روش تلفّظ یا ادا کردنِ «ياءِ مدّی» به این صورت است:

صدای کوتاه کسره + مقداری کشش = صدای کشیده کسره.

یا به بیانِ کوتاه‌تر: کسره + مقداری مدّ = ياءِ مدّی.

صدای یاء مدّی پس از تمامی حروف یکسان است. این صدا شبیه صدای (ای) در فارسی و حدود دو شماره است.

در قرآن هایی که به شیوه فارسی علامت گذاری می شوند، کسره پیش از یاء مدّی (— ی) به صورت ایستاده (— ی) نوشته می شود تا معلوم گردد که کسره باید با صدای کشیده خوانده شود، به این ترتیب:

ای (ءِی) . بی . تی . ثی . جی . حی . خی . دی . ذی . ری . زی . سی . شی . صی . ضی . طی . طی . عی . غی . فی . قی . کی . لی . می . نی . هی . وی . پی .

اکنون به مثال های زیر توجه کنید و آن ها را بخوانید:

رَحْمَ - سَافِلِینَ.

نکته: یاء مدّی همراه با حرف مکسور پیش از خود، یک بخش جداگانه از کلمه را تشکیل می دهد.

گاه به جای اینکه کسره ایستاده را زیر حرف پیش از یاء مدّی قرار دهند، آن را زیر خود یاء مدّی می نویسند، مانند فی به جای فی .

تمرین : چهارده کلمه زیر را یک بار جداگانه (تفکیکی) و یک بار با هم (ترکیبی) بخوانید:
أَبی . فیل . أَمین . فیها . دین . یتیم . یقین . جحیم . نعیم . عالمین . لایلاف . موازین . سینین . حاکمین .

۳ . واو مدّی (— و) (صدای کشیده ضمّه)

گاهی پس از صدای کوتاه ضمّه، حرف واو قرار می گیرد: (— و) . در این حالت، به هنگام خواندن، صدای ضمّه دو برابر کشیده می شود. به همین دلیل، به این واو، (واو مدّی) یا (صدای کشیده ضمّه) می گویند؛ مانند طُور

روش تلفظ یا ادا کردن «واو مدّی» به این صورت است:

صدای کوتاه ضمّه + مقداری کشش = صدای کشیده ضمّه.

یا به بیان کوتاه تر:

ضمّه + مقداری مدّ = واو مدّی.

صدای واو مدّی پس از تمامی حروف یکسان است. این صدا شبیه صدای (او) در فارسی و حدود دو شماره است.

در قرآن هایی که به شیوه فارسی یا عربی علامت گذاری می شوند، شکل نگارش واو مدّی یکسان است: به این ترتیب:

أو (ءو) - بُو - ثُو - جُو - حُو - خُو - دُو - ذُو - رُو - زُو - سُو - شُو - صُو - ضُو - طُو
- ظُو - عُو - غُو - فُو - قُو - کُو - لُو - مُو - نُو - هُو - وُو - یُو.

اکنون به مثال های زیر توجه کنید و آن ها را بخوانید:

صُدُور - مُوقَدَةُ - کَافِرُونَ.

نکته:

به حرفی که حرکت داشته باشد، حرف مُتَحَرِّک یا حرف حرکت دار می گویند.

واو مدّی همراه با حرف مضموم پیش از خود، یک بخش جداگانه از کلمه را تشکیل می دهد.

همان گونه که اشاره شد، به سه حرف الف مدّی، یاء مدّی و واو مدّی، «حروف مدّی» یا «صداهای کشیده» می گویند.

با توجه به آنچه گفته شد، حروف مدّی عبارتند از:

الفی که پیش از آن، حرف مفتوح است (الفِ ماقَبْلُ مفتوح).

یایی که پیش از آن، حرف مکسور است (یاءِ ماقَبْلُ مکسور).

واوی که پیش از آن، حرف مضموم است (واوِ ماقَبْلُ مضموم).

تمرین:

چهارده کلمه زیر را یک بار جداگانه (تفکیکی) و یک بار با هم (ترکیبی) بخوانید:

رُوحٌ . مُوسَى . سَاهُونَ . مَاعُونَ . يَمُوتُ . اَعُوذُ . كَاتِبُونَ . تَصِفُونَ . يُوفُونَ . يَقُولُونَ . يَزَالُونَ . اَوْتُوهُ .
قُلُوبِكُمْ . يَتَغَامِرُونَ .

• در زبان عربی به حرفی که هیچ علامتی ندارد و خوانده نمی شود سکون نیز می گویند.

علامت آن (^) یا دایره تو خالی بر روی آن کلمه است.

مثال برای تمرین: لَيْسَ - سَوْفَ - رَجُلَيْنِ - فِرْعَوْنَ - اَخْفَيْتُمْ - صَالِحِينَ - مُتَتَابِعِينَ